

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

**Факультет початкового навчання
Кафедра педагогічних технологій початкової освіти**

Балакірєва В. А.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять та самостійної роботи студентів
з навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання»**

Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань А Освіта
спеціальності А3 Початкова освіта

Одеса – 2026

УДК: 37.013:373.3(072)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 10 від «26» лютого 2026 року)*

Рецензенти:

Зорочкіна Тетяна Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової і спеціальної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Пальшкова Ірина Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогічних технологій початкової освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Балакірєва В.А. Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А3 Початкова освіта з навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» денної та заочної форм навчання. Одеса : Університет Ушинського, 2026. 50 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта» та робочої програми навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А3 Початкова освіта денної та заочної форм навчання.

Рекомендації розроблені для ознайомлення здобувачів зі структурою та змістом навчальної дисципліни, теоретичними аспектами курсу, призначені для планування, підготовки та проведення практичних занять та самостійної роботи.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Навчально-тематичний план дисципліни.....	8
3. Програма навчальної дисципліни.....	9
4. Теоретичні аспекти дисципліни.....	11
5. Плани практичних занять.....	26
6. Самостійна робота.....	38
7. Індивідуальна робота.....	43
8. Критерії та шкала оцінювання.....	45
9. Методичне забезпечення навчальної дисципліни.....	49
10. Список рекомендованої літератури.....	49

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Теорія та методика виховання» є складовою частиною професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Засвоєння означеної дисципліни дасть можливість сформуванню у студентів наукові поняття про теорію і методику виховання, її цілі та завдання; допомогти майбутнім вчителям в оволодінні основними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо виховання особистості і колективу та навчити їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній педагогічній діяльності.

Мета навчальної дисципліни: сформуванню у студентів наукові поняття про теорію і методику виховання, її цілі та завдання; допомогти майбутнім вчителям в оволодінні основними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо виховання особистості і колективу та навчити їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній педагогічній діяльності у відповідності до вимог Конституції України, законодавства України про вищу освіту, Державного стандарту початкової освіти.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» студенти мають опанувати знання з навчальної дисципліни «Педагогіка».

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 2. Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПРН 7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПРН 8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПРН 9. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПРН 10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН 12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПРН 13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб,

забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПРН 17. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміння застосовувати їх в професійній діяльності.

Очікувані результати навчання дисципліни: Унаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти мають:

знати:

- Сутність, мету, завдання, функції та закономірності виховання як цілісного педагогічного процесу.
- Систему принципів виховання та умови їх ефективної реалізації в роботі з молодшими школярами.
- Ключові напрями виховання відповідно до Концепції НУШ та сучасних освітніх стандартів.
- Класифікацію, зміст та механізми дії основних методів і засобів виховання.
- Різноманітні форми організації виховної роботи (масові, групові, індивідуальні) та алгоритми планування роботи класного керівника.
- Вікові та індивідуальні особливості молодших школярів, що впливають на виховний процес, а також основи самовиховання та перевиховання.
- Принципи взаємодії вчителя з батьками та учнями в рамках концепції педагогіки партнерства та форми роботи з сім'єю.

уміти:

- Здійснювати педагогічну діагностику рівня вихованості та розвитку учнівського колективу, прогнозувати результати виховного впливу.
- Планувати та розробляти змістовні, методично обґрунтовані та різноманітні форми виховної роботи (виховні години, бесіди, свята, квести).
- Адекватно та ефективно добирати та застосовувати методи, прийоми та засоби виховання відповідно до поставленої мети, віку учнів та конкретної педагогічної ситуації.
- Застосовувати технології формування, згуртування та розвитку учнівського колективу, сприяти розвитку дитячого самоврядування.
- Організовувати та проводити різноманітні форми роботи з батьками (батьківські збори, індивідуальні консультації, спільні проєкти) на засадах партнерства.
- Аналізувати та знаходити педагогічно доцільні шляхи вирішення типових конфліктних ситуацій у дитячому колективі та між учасниками освітнього процесу.
- Розробляти та впроваджувати прийоми, що стимулюють у молодших школярів елементи самопізнання, самооцінки та самовиховання.
- Самостійно розробляти та реалізовувати цілісні виховні проєкти (річний план роботи класного керівника, тематичний тиждень) з урахуванням сучасних педагогічних вимог та ресурсів.

– Ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу (учні, батьки, колеги), демонструючи високий рівень емпатії, толерантності та педагогічного такту.

– Критично оцінювати ефективність застосованих методів виховання, аналізувати педагогічні ситуації та приймати відповідальні рішення щодо корекції виховного процесу.

– Діяти відповідно до професійних етичних норм у процесі виховання особистості дитини.

Й опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка».

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» складена відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта за спеціальністю АЗ «Початкова освіта».

Дисципліна «Теорія та методика виховання», яку здобувачі вищої освіти вивчають на другому році навчання денної та заочної форми навчання, містить лекції, практичні заняття, самостійну роботу здобувача, ІНДЗ та інші форми роботи. Завершується вивчення курсу складанням екзамену.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань А Освіта	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Змістових модулів – 3		Мова навчання: українська	
		Рік навчання:	
		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: <i>доповідь</i>	Спеціальність: <i>А3 Початкова освіта</i>	Семестр:	
Загальна кількість годин – 120		1	1
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		70 год.	100 год.
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	10 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % / 66,7 %

для заочної форми навчання – 5 % / 95 %

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «Теорія та методика виховання»

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усь ого	л.	п.	с.р.	інд	усь ого	л.	п.	с.р.	інд
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховання.										
Тема 1. Виховання як соціальна та педагогічна категорія	10	2	2	6		10			8	
Тема 2. Закономірності, принципи та рушійні сили виховного процесу	10	2	2	6		10	2	2	8	
Тема 3. Самовиховання, перевиховання та діагностика вихованості	10	2	2	6		10			10	
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6	18		30	2	2	26	
Змістовий модуль 2. Методи, форми та засоби виховання.										
Тема 4. Методи та прийоми виховання: класифікація та характеристика	14	2	2	10		14			12	
Тема 5. Форми організації виховного процесу та методика їх проведення.	14	2	2	10		14	2	2	12	
Тема 6. Засоби виховання та їхній потенціал	12	2	2	8		12			12	
Разом за змістовим модулем 2	40	6	6	28		40	2	2	36	
Змістовий модуль 3. Зміст та організація виховної роботи у початковій школі.										
Тема 7. Зміст та методика національно-громадянського виховання	10	2	2	6		10			10	
Тема 8. Основні напрями виховання.	10	2	2	6		10			8	
Тема 9. Класний керівник як організатор виховного процесу та керівник колективу.	10	2	2	6		10		2	10	
Тема 10. Взаємодія сім'ї та школи: Педагогіка партнерства.	10	2	2	6		10			10	
ІНДЗ	10				10	10				10
Разом за змістовим модулем 3	50	8	8	24	10	50	2	2	38	10
Усього годин:	120	20	20	70	10	120	4	6	100	10

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховання.

Тема 1. Виховання як соціальна та педагогічна категорія. Сутність виховання: виховання як соціальне явище та цілісний педагогічний процес. Мета, завдання та функції виховання в умовах сучасної української школи (НУШ). Вихованість особистості: показники, критерії та рівні вихованості молодших школярів. Співвідношення понять: виховання, розвиток, навчання, соціалізація та їхня взаємозалежність. Характеристика та зміст виховання учнів молодшого шкільного віку з урахуванням сенситивних періодів.

Тема 2. Закономірності, принципи та рушійні сили виховного процесу. Рушійні сили виховного процесу: Роль суперечностей у розвитку особистості. Закономірності виховного процесу та їхнє врахування у початковій школі (цілісність, зв'язок з життям, системність, неперервність). Принципи виховання: Класифікація, зміст та вимоги до реалізації (принципи гуманізації, природовідповідності, культуровідповідності). Принцип єдності виховних впливів та його реалізація в освітньому середовищі. Дотримання принципу опори на позитивне у роботі класного керівника.

Тема 3. Самовиховання, перевиховання та діагностика вихованості. Самовиховання: Сутність, структура, етапи та роль педагога у стимулюванні самовиховання молодших школярів. Методи та прийоми стимулювання самопізнання та самооцінки у 3-4 класах. Перевиховання: Принципи, зміст та специфіка роботи з дітьми, що мають девіантну поведінку. Педагогічна діагностика вихованості: Методи вивчення особистості учня та колективу (спостереження, бесіди, анкетування, соціометрія). Етичні засади проведення педагогічної діагностики та використання її результатів.

Змістовий модуль 2. Методи, форми та засоби виховання.

Тема 4. Методи та прийоми виховання: класифікація та характеристика. Поняття про методи виховання, їхня класифікація та критерії вибору. Методи формування свідомості особистості: Бесіда, розповідь, пояснення, навіювання, метод прикладу та їхня методика застосування. Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки: Вправи, привчання, створення виховних ситуацій, педагогічна вимога. Методи стимулювання поведінки та діяльності: Заохочення та покарання. Педагогічні вимоги до їх застосування. Інтерактивні та ігрові методи виховання в контексті НУШ.

Тема 5. Форми організації виховного процесу та методика їх проведення. Класифікація форм виховної роботи: Масові, групові, індивідуальні форми. Групові форми: Методика проведення класної години (тематичні бесіди), диспутів, ранкових зустрічей. Масові форми: Організація шкільних свят, екскурсій, змагань та їхній виховний вплив. Колективна творча справа (КТС): Етапи організації та методика проведення в початковій школі. Індивідуальні форми: Індивідуальна бесіда, доручення, наставництво.

Тема 6. Засоби виховання та їхній потенціал. Виховний потенціал гри: Класифікація ігор та їхня роль у формуванні соціально-емоційних навичок. Праця

як засіб виховання: Зміст та форми трудового виховання молодших школярів. Використання мистецтва (музика, живопис, театр) як засобу естетичного виховання. Природа та довкілля як засоби екологічного та здоров'язбережувального виховання. Роль книги, медіа та інформаційних технологій як засобів виховного впливу.

Змістовий модуль 3. Зміст та організація виховної роботи у початковій школі.

Тема 7. Зміст та методика національно-громадянського виховання. Концептуальні засади національно-патріотичного виховання в Україні (НУШ). Зміст та завдання громадянського виховання: Формування відповідальності, поваги до закону, правова культура. Форми та методи формування національної самосвідомості (вивчення державних символів, традицій, історії). Етичні аспекти викладання складних історичних подій. Волонтерська та суспільно корисна діяльність як метод громадянського виховання.

Тема 8. Основні напрями виховання. Моральне виховання: Сутність, формування моральних почуттів (емпатія, доброзичливість) та навичок культурної поведінки. Трудове виховання: Формування поваги до праці, навичок самообслуговування та елементів фінансової грамотності. Естетичне виховання: Завдання, засоби та формування естетичного ставлення до дійсності, розвиток художнього смаку. Екологічне виховання: Формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до довкілля. Здоров'язбережувальне виховання: Формування культури здоров'я, безпечної поведінки та профілактика негативних звичок.

Тема 9. Класний керівник як організатор виховного процесу та керівник колективу. Функції, права та обов'язки класного керівника початкової школи. Методика вивчення та формування учнівського колективу. Стадії розвитку колективу. Дитяче самоврядування в початковій школі: Форми, принципи, делегування повноважень. Планування виховної роботи: Види планів (перспективний, календарний), структура та вимоги до сучасного планування. Профілактика та подолання конфліктів та булінгу в дитячому колективі.

Тема 10. Взаємодія сім'ї та школи: педагогіка партнерства. Сім'я як первинний осередок виховання: Роль сімейного виховання у розвитку молодшого школяра. Концепція педагогіки партнерства в НУШ: Принципи та шляхи реалізації. Колективні форми роботи з батьками: Батьківські збори (інноваційні формати), конференції, "дні відкритих дверей". Індивідуальні форми роботи з батьками: Консультації, відвідування сім'ї, індивідуальні бесіди. Подолання суперечностей у виховних впливах школи та сім'ї та забезпечення єдності вимог.

4. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Виховання як соціальна та педагогічна категорія

Виховання є невід'ємною частиною людського суспільства і виникає одночасно з його появою.

- **Виховання** – це багатогранне, універсальне, вічне і необхідне явище суспільного життя. Воно існує як об'єктивна потреба суспільства у **передачі соціального досвіду** новим поколінням.

- **Мета:** Забезпечення соціальної **спадковості** та **прогресу**. Жодне суспільство не може існувати без того, щоб не передавати свої знання, норми, цінності та способи діяльності наступним поколінням.

- **Об'єктивний характер:** Виховання відбувається завжди, незалежно від того, чи усвідомлюють його учасники (вихователь та вихованець) його цілеспрямованість. Дитина **виховується** середовищем, культурою, спілкуванням, а не лише шкільною програмою.

Якщо виховання як соціальне явище є широким і часто стихійним, то як педагогічний процес воно є **цілеспрямованою, організованою та керованою діяльністю**.

Основні характеристики

- **Цілеспрямованість:** Завжди має чітко визначену мету (наприклад, формування патріотизму, екологічної свідомості).

- **Багатофакторність:** Це не просто вплив "вихователя на вихованця". Це **взаємодія** багатьох факторів (сім'я, школа, однолітки, медіа).

- **Двобічний характер:** Виховання – це **взаємодія**. Учень не є пасивним об'єктом; він є **суб'єктом** власного виховання, активно засвоює, інтерпретує та змінює впливи.

- **Цілісність:** Означає єдність і взаємозв'язок усіх компонентів процесу:

- **Цілі та зміст** (що виховуємо?).

- **Методи та засоби** (як виховуємо?).

- **Організаційні форми** (де і коли виховуємо?).

- **Результат** (яким є вихованець?).

Структурні компоненти процесу

Цілісний педагогічний процес виховання включає чотири основні компоненти, які перебувають у постійній динамічній взаємодії:

1. **Цілепокладання:** Визначення ідеальних кінцевих результатів (Мета виховання).

2. **Діяльність:** Організація різноманітної діяльності вихованців (ігрова, навчальна, трудова, суспільно корисна). Саме в діяльності формуються якості особистості.

3. **Спілкування:** Створення сприятливої атмосфери, діалогу та суб'єкт-суб'єктних відносин. Спілкування – це основний канал передачі цінностей.

4. **Рефлексія та корекція:** Аналіз результатів виховання (діагностика), оцінка ефективності методів та внесення необхідних змін у подальший процес.

Виховання є **соціальною необхідністю** (об'єктивне явище) та **педагогічною діяльністю** (суб'єктивний, цілеспрямований процес). Для вчителя початкової школи важливо розуміти, що він керує **цілісним процесом**, де формування знань, умінь та ставлень (наприклад, відповідальності, толерантності) є **єдиним, неподільним** завданням.

Мета виховання – це ідеальне, науково обґрунтоване передбачення кінцевого результату, до якого має прагнути виховний процес.

Ключова мета (відповідно до Закону України "Про освіту" та Концепції НУШ): **Формування цілісної, всебічно розвиненої особистості, здатної до самостійного мислення, громадянської відповідальності, свідомого вибору життєвого шляху та успішної самореалізації в суспільстві, а також до розвитку патріотичних почуттів і збереження національної ідентичності.**

Вихованість – це інтегрована якість особистості, яка проявляється у системі засвоєних **цінностей, знань, переконань та відповідній поведінці** у суспільстві.

Показники вихованості – це зовнішні, доступні для спостереження та вимірювання прояви внутрішньої культури особистості. Вони фіксують, як саме вихованість проявляється в діяльності та спілкуванні молодшого школяра.

Критерії вихованості – це ознаки, на основі яких можна оцінити, наскільки той чи інший показник відповідає встановленій нормі або ідеалу. Вони є мірилом і використовуються для розробки діагностичного інструментарію.

Тема 2. Закономірності, принципи та рушійні сили виховного процесу.

Рушійні сили виховного процесу – це ті внутрішні та зовнішні фактори, що забезпечують динаміку, зміни та прогресивний розвиток особистості вихованця. Вони є джерелом активності дитини та стимулюють її до самовдосконалення.

Головною рушійною силою виховного процесу в педагогіці, що ґрунтується на діалектичному підході, є **суперечності**.

- **Суперечності** – це зіткнення протилежних сторін, якостей, тенденцій, потреб, що породжують нові форми активності та сприяють розвитку.

- **Вирішення суперечностей** є головним механізмом, який переводить вихованця на новий, вищий рівень розвитку і вихованості.

Закономірності виховного процесу – це об'єктивні, стійкі, суттєві та повторювані зв'язки між окремими елементами виховання або між вихованням та іншими явищами, які визначають його ефективність та напрямок розвитку. Знання цих закономірностей дозволяє педагогу діяти не випадково, а цілеспрямовано та прогнозовано

1. Закономірність залежності виховання від суспільних умов
2. Закономірність взаємозв'язку виховання, навчання та розвитку
3. Закономірність залежності ефективності виховання від активності вихованця
4. Закономірність цілісності та системності виховного процесу
5. Закономірність залежності результату виховання від сили та стійкості

виховного впливу

Принципи виховання – це вихідні, основні положення, що визначають зміст, форми та методи виховного процесу. Вони відображають об'єктивні закономірності виховання і слугують **правилами** для педагогічної діяльності.

- А. Принцип цілеспрямованості та системності
- Б. Принцип гуманізації та особистісного підходу
- В. Принцип поєднання поваги до особистості та розумної вимогливості
- Г. Принцип зв'язку виховання з життям і діяльністю
- Д. Принцип опори на позитивне у вихованцеві

Принцип єдності виховних впливів – це фундаментальне положення, яке вимагає узгодженості, координації та послідовності всіх впливів, що здійснюються на вихованця, з метою досягнення спільної виховної мети. Цей принцип забезпечує системність і цілісність виховного процесу.

Принцип стверджує, що ефективність виховання значно зростає, якщо всі суб'єкти виховного процесу (вчителі, батьки, керівництво школи, позашкільні установи, дитячий колектив) висувають до дитини єдині вимоги і діють у спільній логіці цінностей та правил.

Принцип опори на позитивне – це фундаментальне положення виховання, яке вимагає від педагога зосереджуватися на сильних сторонах особистості вихованця, його потенціалі, вже сформованих позитивних якостях та успіхах. Корекція недоліків має відбуватися через розвиток переваг і стимулювання позитивних проявів.

Тема 3. Самовиховання, перевиховання та діагностика вихованості.

Самовиховання – це свідома, цілеспрямована діяльність особистості, спрямована на формування та вдосконалення бажаних якостей, що відповідають соціальним нормам та особистісним ідеалам. Це найвищий рівень вихованості, який передбачає перехід від зовнішнього контролю до самоконтролю та саморегуляції.

Процес самовиховання має циклічний характер, де кожен етап логічно продовжує попередній і готує підґрунтя для наступного.

1. Етап самопізнання та самоаналізу
2. Етап самопроектування (Планування)
3. Етап самореалізації (Діяльності)
4. Етап самооцінки та корекції

Учні 3-4 класів перебувають на важливому етапі розвитку, коли самооцінка стає більш стійкою та починає формуватися на основі внутрішніх критеріїв, а не лише оцінки вчителя. Стимулювання самопізнання (усвідомлення своїх якостей) та самооцінки (оцінка цих якостей) є ключовим завданням класного керівника в НУШ.

1. Методи стимулювання самопізнання (Хто я?)

- А. Прийом "Автопортрет"
- Б. Прийом "Я в очах інших" (Зворотний зв'язок)
- В. Прийом "Щоденник успіху" (або "Портфоліо")

2. Методи стимулювання самооцінки (Як я себе оцінюю?)

А. Критеріальне самооцінювання

Б. Метод "Кольорових світлофорів" або "Лесвіці"

В. Прийом "Самокорекція за зразком"

Перевиховання – це спеціально організований, цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на корекцію вже сформованих негативних рис, звичок, ціннісних орієнтацій та поведінки, а також на формування позитивних якостей замість тих, що були втрачені або не сформувалися.

Перевиховання базується на **загальних принципах** виховання, але має свої специфічні акценти:

1. Принцип опори на позитивне (пріоритет): У перевихованні особливо важливо знайти і активізувати ті позитивні риси, що збереглися або слабо виражені, і використовувати їх як точку опори для корекції.

2. Принцип індивідуалізації: Програма перевиховання завжди має бути глибоко індивідуальною, оскільки причини девіантної поведінки (відсутність любові, гіперопіка, травма) у кожної дитини різні.

3. Принцип цілеспрямованої діяльності: Негативні якості не можна просто "заборонити"; їх потрібно замінити на соціально прийнятні форми діяльності та поведінки.

4. Принцип максимальної єдності впливів: Вимагає абсолютної узгодженості між школою, сім'єю та іншими соціальними інституціями. Наявність протиріч у вимогах зводить нанівець усі корекційні зусилля.

Специфіка роботи з дітьми, що мають девіантну поведінку

Девіантна поведінка – це система вчинків, що відхиляються від загальноприйнятих моральних та правових норм (агресія, обман, пропуски занять, крадіжки).

Робота з такими дітьми вимагає **спеціальних підходів**:

1. Глибока діагностика причин: Необхідно виявити першопричину девіації (проблеми в сім'ї, травматичний досвід, потреба у приверненні уваги, невміння адаптуватися). Без знання причини перевиховання неефективне.

2. Забезпечення безпечного та структурованого середовища: Дитина, яка має девіантну поведінку, часто не відчуває безпеки. Чіткі, незмінні правила та очікувана реакція дорослого на порушення створюють відчуття стабільності та контролю.

3. Метод "Природних наслідків": Учень має відчути об'єктивні наслідки своїх вчинків, якщо це не загрожує його життю чи здоров'ю.

4. Переведення активності в соціально прийнятне русло: Девіантна поведінка часто є проявом надмірної або неправильно спрямованої енергії.

5. Тимчасова ізоляція (за необхідності): Якщо негативна поведінка стійка, може бути необхідним тимчасове обмеження контакту з негативним середовищем (групою однолітків, що має поганий вплив) та посилення індивідуальної роботи.

6. Навчання соціальним навичкам: Проведення тренінгів із вирішення конфліктів, емпатії та асертивності (вміння відстоювати свою думку без агресії).

7. Консолідація зусиль фахівців: Робота класного керівника має

підтримуватися шкільним психологом, соціальним педагогом та, у складних випадках, службами у справах дітей.

Педагогічна діагностика вихованості – це система методів, спрямованих на вивчення та вимірювання рівня сформованості особистісних якостей, ціннісних орієнтацій, ставлень та соціальної адаптованості учнів та колективу на певному етапі освітнього процесу.

Загальні вимоги до педагогічної діагностики

1. **Комплексність:** Не можна робити висновки про вихованість лише на основі одного методу. Необхідно використовувати мінімум два-три методи (наприклад, спостереження + бесіда + соціометрія), щоб забезпечити достовірність даних.
2. **Конфіденційність:** Особливо при використанні соціометрії та бесід необхідно забезпечити анонімність та захист інформації.
3. **Етичність:** Формулювання питань та інтерпретація результатів мають бути позитивними та коректними, спрямованими на корекцію, а не на стигматизацію.

Тема 4. Методи та прийоми виховання: класифікація та характеристика.

Методи виховання – це сукупність найбільш загальних, типових **способів і прийомів** цілеспрямованого впливу педагога на свідомість, почуття, волю та поведінку вихованців з метою формування у них необхідних якостей особистості та забезпечення їхнього розвитку.

- **Метод** – це загальний шлях, основний інструмент впливу (наприклад, метод переконання).
- **Прийом** – це конкретна, часткова діяльність, складова частина методу (наприклад, етична бесіда, метод прикладу – це прийоми, що можуть входити до методу переконання).

Критерії вибору методів виховання

Вибір найбільш ефективного методу виховання для конкретної ситуації є творчим процесом, що вимагає від педагога врахування низки факторів:

1. **Мета та завдання виховання:** Метод має відповідати кінцевому результату.
2. **Вікові та індивідуальні особливості вихованців:** Метод має відповідати психологічним можливостям учня.
Рівень сформованості колективу (групи)
3. **Зміст і характер діяльності:** Метод обирається залежно від того, в якій діяльності він застосовується (на уроці, на перерві, під час трудової діяльності).
4. **Рівень професійної майстерності педагога:** Вчитель обирає той метод, яким він найкраще володіє і може реалізувати творчо.
5. **Час і умови:** Метод має бути застосований вчасно і відповідати ситуації.

Методи формування свідомості – це способи впливу на розум, почуття та волю вихованця з метою формування у нього системи поглядів, переконань, ідеалів

та моральних знань. Вони є першим і найважливішим етапом у вихованні, оскільки розуміння норми передуює її практичному засвоєнню.

Бесіда – це метод діалогічного спілкування, в якому педагог та вихованець спільно обговорюють моральні проблеми, вчинки та норми. Це найбільш ефективний метод для формування моральних переконань.

Розповідь – це монологічний метод, що передбачає емоційно-забарвлений, послідовний виклад фактів, подій або історій з метою впливу на почуття та свідомість учнів.

Пояснення – це метод чіткого, логічно обґрунтованого розкриття сутності моральних норм, правил, принципів, їхньої значущості для особистості та суспільства.

Навіювання – це метод емоційно-вольового впливу, що ґрунтується на некритичному сприйнятті інформації. Його мета – створити установку на певну поведінку, ставлення або почуття.

Метод прикладу – це показ конкретних зразків (моделей) поведінки, що стимулює наслідування. У молодшому шкільному віці він є одним із найбільш дієвих через високий рівень наслідування.

Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки: ця група методів є ключовою, оскільки вона забезпечує перехід моральних знань, засвоєних учнем, у реальні вчинки та стійкі звички. Мета цих методів – навчити дитину діяти відповідно до суспільних норм, формуючи необхідний соціальний досвід.

Педагогічна вимога – це метод виховання, що виражає соціальні норми та очікування суспільства (колективу, педагога) щодо поведінки вихованця. Це безпосередній спосіб організації діяльності учня.

Вправи – це багаторазове, планомірне та свідоме повторення певних дій чи видів діяльності з метою вдосконалення вмінь.

Привчання – це специфічна форма вправи, спрямована на **автоматизацію** поведінкових дій і формування стійких звичок (наприклад, звички бути ввічливим, звички до чистоти).

Створення виховних ситуацій – це метод організації діяльності, що полягає у навмисному створенні або використанні природно виникаючих обставин, які вимагають від учня самостійного морального вибору та прояву сформованої якості.

Методи стимулювання спрямовані на мотиваційну та емоційно-вольову сферу особистості. Їхня мета – спонукати учня до позитивної діяльності, закріпити бажану поведінку, викликати задоволення від успіху і, за необхідності, припинити негативні вчинки.

Заохочення – це метод стимулювання, що виражає позитивну оцінку вчинку або поведінки учня. Воно викликає у нього почуття радості, задоволення, впевненості у своїх силах і зміцнює прагнення до самовдосконалення.

Покарання – це метод стимулювання, що виражає засудження вчинку, вимагає припинення негативної поведінки та спонукає учня до самоконтролю і виправлення. Його мета – викликати почуття провини, сорому та усвідомлення неправильності вчинку.

Інтерактивні та ігрові методи є ключовими для реалізації компетентнісного підходу Нової української школи (НУШ), особливо в початковій ланці. Вони забезпечують активну, емоційно насичену участь учнів, перетворюючи засвоєння моральних норм із пасивного сприйняття на особистий досвід та навички взаємодії.

Ігрові методи виховання є провідними в роботі з молодшими школярами, оскільки вони моделюють реальні ситуації.

- А. Рольові та ситуаційні ігри
- Б. Ділові ігри (Елементи)
- В. Ігри-вправи

Тема 5. Форми організації виховного процесу та методика їх проведення.

Форми виховної роботи – це зовнішнє вираження організації виховного процесу, яке відрізняється кількістю учасників, способом їхньої взаємодії, місцем та часом проведення. У педагогіці їхня класифікація ґрунтується насамперед на кількості охоплених вихованців.

Масові форми охоплюють велику кількість учнів (клас, паралель класів, уся школа) і спрямовані на створення єдиного емоційно-інформаційного поля, формування загальної думки та колективних цінностей.

Групові форми охоплюють обмежену кількість учнів (клас або невеликі об'єднання за інтересами) і забезпечують систематичну та цілеспрямовану виховну діяльність, створюючи умови для міжособистісного спілкування.

Індивідуальні форми передбачають взаємодію педагога (класного керівника) з одним учнем, або учня з малою групою наставників, що дозволяє максимально врахувати його особистісні особливості.

Групові форми:

Класна година – це найбільш поширена форма групової виховної роботи, що являє собою спеціально організований час для цілеспрямованого обговорення, планування чи аналізу життя колективу та формування ціннісних орієнтацій учнів.

Диспут – це організований спір, що передбачає зіткнення різних точок зору, аргументів та поглядів на певну моральну, етичну чи соціальну проблему. У початковій школі використовують спрощені елементи дискусії.

Ранкова зустріч – це обов'язковий щоденний елемент освітнього процесу в НУШ, що проводиться в колі. Це групова форма, яка має високий виховний потенціал для формування спільноти, емоційного інтелекту та навичок комунікації.

Масові форми виховної роботи – це заходи, що охоплюють значну кількість учнів (клас, паралель чи вся школа), спрямовані на створення єдиної колективної свідомості, формування загальних цінностей, традицій та забезпечення спільного дозвілля.

Шкільні свята – це емоційно насичені, естетично оформлені заходи, присвячені знаменним датам, традиціям школи або навчальним досягненням.

Екскурсії – це масові форми виховання, які передбачають організоване відвідування учнями об'єктів (музеїв, підприємств, історичних місць, природи) з пізнавальною та виховною метою.

Змагання – це організована діяльність, спрямована на виявлення кращих результатів (у спорті, знаннях, творчості), яка використовує мотив конкуренції для стимулювання активності та розвитку якостей особистості.

Колективна Творча Справа (КТС) – це форма організації виховної роботи, за якої учні спільно з педагогом планують, готують, проводять і аналізують соціально значущу діяльність. Мета КТС – не лише отримати результат, а й розвинути творчий потенціал, самостійність, організаторські здібності та колективізм через спільну працю.

Індивідуальні форми виховної роботи передбачають взаємодію педагога з одним учнем з метою надання йому цілеспрямованої допомоги, врахування особистих особливостей та корекції поведінки. Вони є найбільш глибокими та гнучкими, оскільки дозволяють максимально індивідуалізувати виховний вплив.

Індивідуальна бесіда – це метод цілеспрямованого діалогу між педагогом та учнем, спрямований на виявлення причин поведінки, формування свідомих переконань або надання допомоги у вирішенні особистої проблеми.

Індивідуальне доручення – це форма організації діяльності, що передбачає покладання на одного учня конкретного завдання, яке є важливим для колективу. Це метод організації діяльності та формування досвіду.

Наставництво – це форма індивідуальної роботи, при якій досвідчений член колективу (старший учень, успішний одноліток) або дорослий (педагог, волонтер) бере на себе **функцію допомоги та підтримки** конкретному учневі.

Тема 6. Засоби виховання та їхній потенціал

Гра – це провідна діяльність у дошкільному віці та потужний засіб виховання у молодшому шкільному віці. Її виховний потенціал полягає в тому, що вона є моделлю соціального життя, у якій дитина добровільно та емоційно засвоює соціальні норми, вчиться взаємодіяти, розвиває вольові якості та формує свій емоційний інтелект.

У контексті виховання ігри **класифікують залежно від того, які якості вони розвивають та хто є їхнім організатором:**

- А. Сюжетно-рольові (Творчі) ігри
- Б. Ігри з правилами (Дидактичні, Рухливі)
- В. Ігри-драматизації (Театралізовані)

Праця у педагогіці розглядається не лише як економічна чи побутова діяльність, але й як провідний засіб виховання, що формує ціннісне ставлення до діяльності, розвиває вольові якості, самостійність, відповідальність та колективізм.

Зміст трудового виховання охоплює формування у дітей **трьох взаємопов'язаних компонентів:**

- А. Формування знань і переконань (Свідомість)
- Б. Формування практичних умінь і навичок (Діяльність)
- В. Формування психологічної готовності (Ставлення)

Організація трудової діяльності молодших школярів здійснюється **через різноманітні форми**, які інтегруються в навчальний та позанавчальний процес:

1. Самообслуговування
2. Чергування
3. Навчально-трудова діяльність
4. Спільна колективна праця (Колективна творча справа)
5. Індивідуальні доручення
6. Позакласні форми (Гуртки)

Естетичне виховання – це цілеспрямований процес формування здатності особистості до естетичного сприйняття, переживання, оцінки прекрасного у житті, природі та мистецтві, а також формування потреби до творчої діяльності за законами краси. Мистецтво (музика, живопис, театр) є головним і найбільш ефективним засобом реалізації цього процесу.

Музика має найбільший емоційний вплив, оскільки безпосередньо апелює до почуттів і сприяє розвитку емоційної чутливості та уяви.

Живопис впливає на візуальне сприйняття, розвиває образне мислення, фантазію та відчуття гармонії кольору, форми і композиції.

Театр є синтетичним видом мистецтва, що об'єднує слово, музику, рух, живопис (декорації). Він має потужний соціально-естетичний вплив.

Природа та довкілля є потужними, інтегрованими засобами, які одночасно впливають на формування екологічної свідомості та здоров'язбережувальної компетентності особистості.

Екологічне виховання – це формування у людини свідомого, ціннісного ставлення до природи, відповідальності за стан довкілля та готовності до природоохоронної діяльності.

Здоров'язбережувальне виховання – це формування у дітей мотивації до здорового способу життя, знань про здоров'я та навичок його збереження та зміцнення. Природні фактори є основою для цього.

Книга, медіа та інформаційні технології є потужними засобами виховного впливу, оскільки вони виступають джерелом інформації, моделюють соціальні ролі, формують ціннісні орієнтації та впливають на світогляд особистості.

Книга (друкована та електронна література) залишається фундаментальним засобом, що впливає на когнітивну та моральну сфери.

Медіа (телебачення, кіно, радіо, преса) – це канали масової комунікації, які здійснюють сильний, часто непрямий та емоційний виховний вплив.

Інформаційні технології (інтернет, соціальні мережі, онлайн-ігри) є найбільш динамічним та суперечливим засобом виховного впливу.

Тема 7. Зміст та методика національно-громадянського виховання

Національно-патріотичне виховання (НПВ) в умовах Нової української школи (НУШ) є одним із ключових пріоритетів і розглядається як цілісний процес формування національної самосвідомості, громадянської ідентичності, поваги до Батьківщини та готовності до її захисту.

Основні завдання

- Формування національної самосвідомості: Усвідомлення своєї етнічної

приналежності та прийняття української ідентичності.

- Виховання поваги до державної символіки: Формування шанобливого ставлення до Державного Прапора, Герба, Гімну.
- Засвоєння історико-культурної спадщини: Вивчення історії, культури, традицій та звичаїв українського народу.
- Стимулювання громадянської активності: Розвиток готовності брати участь у суспільному житті та захищати інтереси Батьківщини.
- Формування толерантності: Виховання поваги до культурних, мовних та релігійних відмінностей громадян України.

Громадянське виховання – це цілеспрямований процес формування у громадян усвідомлення себе частиною суспільства, держави та світу, розвиток відповідальності, поваги до прав і свобод людини, дотримання законів та активної участі у громадському житті.

У контексті Нової української школи (НУШ) громадянське виховання тісно інтегроване з національно-патріотичним вихованням та є основою для формування громадянської та соціальної компетентностей.

Зміст громадянського виховання охоплює три ключові, взаємопов'язані сфери:

- А. Формування громадянської свідомості та ідентичності
- Б. Формування громадянської поведінки та активності
- В. Правова культура

Виховний вплив спрямований на вирішення **трьох основних завдань**:

- А. Формування відповідальності
- Б. Формування поваги до закону та правова культура
- В. Формування поваги до прав і свобод людини

Національна самосвідомість – це усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної нації, ідентифікація себе як громадянина своєї держави, а також відчуття своєї відповідальності за її долю. Формування національної самосвідомості є наскрізним завданням виховання в Україні.

Вивчення **Державного Прапора, Герба та Гімну** формує громадянську ідентичність та пошану до державності.

Вивчення **традицій** закріплює культурну та етнічну ідентичність, передає духовний досвід поколінь.

Вивчення **історії** формує історичну пам'ять, почуття національної гідності та відповідальності за майбутнє.

Викладання складних історичних подій (війн, конфліктів, геноцидів, політичних репресій, окупації) вимагає від педагога не лише високої професійної компетентності, але й особливої етичної відповідальності. Етичні аспекти тут стосуються захисту гідності учнів, об'єктивності викладу та формування критичного мислення.

1. Принцип об'єктивності та наукової достовірності
2. Принцип гуманізму та поваги до гідності
3. Принцип формування відповідальності та толерантності

Волонтерська та суспільно корисна діяльність є одним із найбільш

ефективних діяльнісних методів громадянського виховання. Вона забезпечує перехід від засвоєння теоретичних знань про громадянство до практичної участі та соціальної відповідальності.

Виховна цінність цієї діяльності полягає в тому, що учень не лише отримує знання, а й формує стійку установку на активну громадянську позицію через реальний досвід служіння суспільству.

Суспільно корисна діяльність – це спільна, організована діяльність учнів, спрямована на покращення життя класу, школи чи громади.

Волонтерська діяльність – це добровільна, безоплатна допомога, спрямована на користь інших людей або суспільства в цілому.

Волонтерство має бути добровільним. Неприпустимо оцінювати чи примушувати дитину до участі. Акцент завжди робиться на внутрішній мотивації та бажанні допомагати.

Тема 8. Основні напрями виховання

Моральне виховання – це цілеспрямований, систематичний процес формування в особистості системи моральних цінностей, знань, почуттів, переконань та стійких звичок поведінки, що відповідають етичним нормам суспільства.

Моральні почуття є внутрішнім, емоційним ставленням до моральних норм і вчинків. Їх формування є особливо важливим у молодшому шкільному віці.

Культурна поведінка – це система дій, що відповідають прийнятим у суспільстві нормам і правилам етикету та суспільної моралі (правила спілкування, поведінка в громадських місцях, зовнішній вигляд).

Трудове виховання – це цілеспрямований процес формування в учнів ціннісного ставлення до праці, розвитку практичних трудових умінь і навичок, а також готовності до свідомої, творчої, продуктивної діяльності.

Трудове виховання в молодшій школі має комплексний зміст, що охоплює **три взаємопов'язані сфери**: інтелектуальну (знання), емоційну (ставлення) та діяльнісну (навички).

Повага до праці є ключовою моральною якістю, що ґрунтується на розумінні соціальної значущості будь-якої корисної діяльності.

Навички самообслуговування є основою для формування самостійності та відповідальності, особливо у молодшому шкільному віці. Це перша сходинка трудової діяльності дитини.

Елементи фінансової грамотності – в умовах НУШ трудове виховання інтегрується з елементами економічного та фінансового виховання, формуючи розуміння економічної складової праці.

Естетичне виховання – це цілеспрямований процес формування здатності особистості до естетичного сприйняття, переживання, оцінки та творення прекрасного в мистецтві, природі, суспільному житті та побуті. Це формування естетичної культури особистості.

Естетичне ставлення – це здатність бачити, переживати та оцінювати об'єкти

і явища дійсності з позиції естетичних критеріїв.

Художній смак – це здатність особистості самостійно та правильно оцінювати естетичні явища, відрізнити справжнє мистецтво від підробки, красиве від потворного.

Екологічне виховання – це цілеспрямований, систематичний процес формування в особистості екологічної свідомості, екологічної культури та відповідального ставлення до довкілля. Його мета – навчити людину жити в гармонії з природою та бути відповідальною за її стан.

Екологічна свідомість є основою екологічного виховання і включає:

- Знання (Когнітивний компонент): Усвідомлення взаємозв'язку живих організмів та неживої природи. Розуміння екологічних законів (наприклад, усе взаємопов'язане) та наслідків людської діяльності для біосфери.
- Ціннісне ставлення (Емоційний компонент): Формування ціннісного ставлення до природи як до унікальної, самодостатньої цінності, а не лише як до ресурсу. Виховання любові, естетичного захоплення та бажання захищати природу.

Здоров'язбережувальне виховання – це цілеспрямований процес формування в учнів культури здоров'я, усвідомлення його цінності, потреби у здоровому способі життя та оволодіння навичками безпечної поведінки та профілактики негативних звичок.

Культура здоров'я – це частина загальної культури особистості, що включає знання, цінності, мотивацію та практичні навички, спрямовані на збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я.

Формування навичок безпечної поведінки – це навчання дітей передбачати небезпечні ситуації та правильно діяти у разі їх виникнення.

Профілактика негативних звичок – на рівні початкової школи профілактика має випереджальний характер і спрямована на формування ціннісного ставлення до власного здоров'я як головного бар'єру проти шкідливих звичок.

Тема 9. Класний керівник як організатор виховного процесу та керівник колективу.

Класний керівник у початковій школі є ключовою фігурою в організації навчально-виховного процесу. Його діяльність спрямована на створення оптимальних умов для особистісного розвитку, соціалізації та формування колективу учнів.

Функції класного керівника мають комплексний характер і охоплюють педагогічні, організаційні та координаційні аспекти роботи.

- Організаційно-виховна функція
- Діагностично-аналітична функція
- Координаційно-комунікативна функція

Обов'язки класного керівника

Класний керівник зобов'язаний виконувати низку конкретних дій, які забезпечують якість виховного процесу.

- Забезпечення навчальної діяльності

- Організація виховного процесу
- Ведення документації
- Робота з батьками та громадою.

Права класного керівника

Класний керівник має права, необхідні для ефективного виконання своїх функцій.

- Право на взаємодію
- Право на захист
- Право на творчість.

Учнівський колектив – це не просто сукупність учнів, а соціальна група високого рівня розвитку, об'єднана спільною метою (навчально-виховною діяльністю), спільними цінностями та системою відповідальних взаємин.

Методика роботи з колективом має дві ключові складові: **вивчення** (діагностика) та **формування** (розвиток та корекція).

Вивчення колективу необхідне для розуміння його структури, динаміки, міжособистісних стосунків та морально-психологічного клімату.

Формування колективу – це багаторічний цілеспрямований процес, який проходить через декілька стадій. У початковій школі акцент робиться на первинному згуртуванні та формуванні спільних норм.

Розвиток дитячого (учнівського) колективу – це динамічний, послідовний процес, який проходить через низку етапів, або стадій. Кожна стадія характеризується певним рівнем згуртованості, самоврядування та спрямованості (спільної мети) діяльності.

Класична педагогічна теорія, зокрема теорія А. С. Макаренка та І. П. Іванова (методика КТС), виділяє **три основні стадії розвитку колективу**.

Стадія 1. Організаційне згуртування (Первинне формування)

Стадія 2. Формування активу та диференціація (Колектив у дії)

Стадія 3. Зрілість (Колектив як суб'єкт виховання)

Дитяче самоврядування в початковій школі – це організація життєдіяльності учнів, яка передбачає їхню самостійну участь у плануванні, організації, контролі та аналізі власних справ та справ класу. Воно є практичним механізмом громадянського виховання та формування відповідальності.

Планування виховної роботи – це процес визначення мети, завдань, змісту, форм, методів та засобів виховного впливу на учнівський колектив та окрему особистість на певний період часу. Це основа для системної та цілеспрямованої діяльності класного керівника.

У педагогічній практиці класного керівника використовуються **два основні види планів**, що відрізняються часовими рамками та деталізацією:

А. Перспективний план (річний) відображає реалізацію основних наскрізних виховних тем (національно-патріотичне, громадянське, моральне виховання) з урахуванням особливостей класу та загальношкільного плану. Включає діагностичні зрізи (вивчення колективу) та ключові виховні справи року.

Б. Календарний план (поточний) включає конкретні дати, форми, теми та відповідальних за проведення заходів (наприклад, теми класних годин, ранкових

зустрічей, КТС, батьківських зборів).

Конфлікти та булінг (цькування) є одними з найбільш деструктивних явищ у дитячому колективі. Класний керівник має володіти комплексом профілактичних (превентивних) та інтервенційних (реагуючих) методів для забезпечення безпечного та сприятливого середовища.

Профілактика – це робота на випередження, спрямована на формування соціально-емоційних навичок та позитивного мікроклімату.

Реагування на виявлені випадки конфліктів або булінгу має бути негайним, конфіденційним та системним.

Тема 10. Взаємодія сім'ї та школи: Педагогіка партнерства.

Сім'я є першим, найважливішим та найбільш емоційно насиченим соціальним інститутом, який формує особистість дитини. Вона виступає як первинний осередок виховання, де закладаються основи світогляду, моралі, емоційної культури та соціальної поведінки молодшого школяра.

Вплив сім'ї на молодшого школяра (6-10 років) є визначальним, оскільки саме в цей період відбувається перехід від **ігрової** діяльності до **навчальної** та засвоєння перших стійких соціальних норм.

Виховний вплив сім'ї на молодшого школяра здійснюється через **такі механізми:**

1. **Особистий приклад батьків:** це найпотужніший механізм. Діти наслідують не те, що їм говорять, а те, що вони бачать у поведінці дорослих (як батьки спілкуються між собою, як ставляться до праці, як вирішують конфлікти).

2. **Атмосфера та мікроклімат:** емоційна тональність сім'ї (любов, взаємоповага, критика, конфліктність) безпосередньо впливає на психологічне благополуччя дитини та її самооцінку.

3. **Спільна діяльність:** залучення дитини до спільної праці (приготування їжі, прибирання) та спільного дозвілля (читання, прогулянки). Це формує навички співпраці та почуття причетності.

4. **Стиль виховання:** вибір батьками стилю виховання (авторитарний, демократичний, ліберальний) безпосередньо впливає на розвиток самостійності, ініціативності та критичного мислення дитини.

Педагогіка партнерства – це ключовий принцип Нової української школи (НУШ), який визначає взаємини між усіма учасниками освітнього процесу (учні, вчителі, батьки, адміністрація) на засадах рівності, діалогу, довіри, взаємоповаги та співпраці.

Основні принципи педагогіки партнерства

1. **Повага до особистості:** Визнання унікальності та гідності кожного учасника освітнього процесу, незалежно від його статусу чи віку.

2. **Доброзичливість та позитивне ставлення:** Створення комфортної та безпечної атмосфери, що сприяє взаємній довірі та відкритості.

3. **Довіра у взаєминах:** Віра в потенціал дитини та компетентність батьків і колег. Довіра є основою для спільного прийняття рішень.

4. **Діалог та взаємодія:** Перехід від монологу до активного обміну думками та конструктивного обговорення проблем. Здатність чути та розуміти позицію іншої сторони.

5. **Рівність сторін:** Визнання права на власну думку та право голосу за всіма учасниками, навіть за наймолодшими учнями.

6. **Співпраця та співтворчість:** Спільне планування, організація та оцінювання освітньої діяльності.

Колективні форми роботи з батьками є ключовими для реалізації педагогіки партнерства в Новій українській школі (НУШ). Вони забезпечують систематичну взаємодію з родинами, сприяють підвищенню їхньої педагогічної компетентності та зміцнюють зв'язок між сім'єю та школою.

Батьківські збори – це основна форма колективної роботи, але в сучасній школі вони вимагають відходу від традиційного, формального формату (монолог учителя).

Батьківські конференції – це форма роботи, яка об'єднує батьків паралельних класів або всієї школи для обговорення глобальних та стратегічних проблем.

«Дні відкритих дверей» – це форма роботи, що забезпечує наочність та прозорість освітнього процесу, дозволяючи батькам безпосередньо побачити роботу школи.

Індивідуальні форми роботи з батьками є найбільш ефективними для вирішення конкретних проблем дитини, надання адресної допомоги родині та встановлення особистого довірчого контакту між класним керівником і батьками. Вони дозволяють застосовувати особистісно-орієнтований підхід до виховання.

Консультація – це форма професійної допомоги батькам, яка передбачає діалог між вчителем/фахівцем та батьками з метою пошуку шляхів вирішення конкретної проблеми дитини або сім'ї.

Відвідування сім'ї – це форма роботи, що дозволяє класному керівнику познайомитися з умовами життя учня, його побутом та мікрокліматом, у якому він перебуває.

Індивідуальна бесіда – це оперативна, неформальна форма взаємодії з батьками, що зазвичай відбувається за потребою і стосується конкретного, щойно виниклого випадку (позитивного чи негативного).

Суперечності (розбіжності) у виховних впливах школи та сім'ї виникають, коли вимоги, цінності або методи, що застосовуються вдома та у школі, не узгоджуються або суперечать один одному. Це створює психологічний дискомфорт для дитини, ускладнює її соціалізацію та може призвести до проблем у поведінці та навчанні.

5. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Загальні положення

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формулювати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Якщо лекція закладає основи знань в узагальненої формі, то практичні заняття мають на меті перевірити, розширити, уточнити ці знання у поєднання різних форм проведення занять (диспути, які допомагають відпрацьовувати вміння доводити, переконувати, виробляти професійні навички; ролеві ігри, колективне творче обговорення найбільш складних питань навчального курсу, реферати-доповіді, індивідуальні творчі завдання тощо). Це і важливий засіб зворотного зв'язку у результаті коментарів і висновків викладача.

Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачу спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття складати розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені під кожним планом заняття.

В ході дискусії на занятті здобувач має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час виступів інших здобувачів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення. На практичних заняттях здобувачі вчаться застосовувати теоретичні знання для проведення прикладних досліджень з дидактики.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Семінар: Теоретичний аналіз виховання як соціального феномену та педагогічного процесу.	2	2
2	Круглий стіл: Аналіз закономірностей та принципів виховання в сучасних умовах.	2	
3	Семінар: Самовиховання та перевиховання молодших школярів: психолого-педагогічний аспект.	2	
4	Практикум: Застосування та моделювання методів виховання.	2	2
5	Практикум: Розробка та аналіз форм організації виховної роботи в початковій школі.	2	
6	Дискусія: Виховний потенціал засобів виховання.	2	
7	Практикум: Особливості національного та громадянського виховання в НУШ.	2	2
8	Круглий стіл: Організація виховної роботи за основними напрямками	2	
9	Рольова гра: Класний керівник як суб'єкт управління та організатор виховного процесу	2	
10	Рольова гра: Педагогіка партнерства: ефективні форми взаємодії вчителя та сім'ї.	2	
Усього:		20	6

Тема 1. Семінар: Теоретичний аналіз виховання як соціального феномену та педагогічного процесу

План

1. Сутність виховання: виховання як соціальне явище та цілісний педагогічний процес.
2. Мета, завдання та функції виховання в умовах сучасної української школи (НУШ).
3. Вихованість особистості: показники, критерії та рівні вихованості молодших школярів.
4. Співвідношення понять: виховання, розвиток, навчання, соціалізація та їхня взаємозалежність.
5. Характеристика та зміст виховання учнів молодшого шкільного віку з урахуванням сенситивних періодів.

Контрольні запитання і завдання:

1. Як ви розумієте твердження, що виховання є цілеспрямований процес?

Чи можливе виховання поза цілеспрямованою діяльністю?

2. Які функції виховання (соціальна, розвивальна, адаптивна) є найбільш пріоритетними для молодшого шкільного віку в сучасному українському суспільстві?

3. Чи є вихованість вродженою рисою, чи виключно результатом педагогічного впливу? Обґрунтуйте свою думку.

4. Сформулюйте критерії та показники вихованості учня 4-го класу в контексті компетентнісного підходу НУШ.

5. Як співвідносяться поняття "формування особистості" та "виховання"? Чи можуть вони існувати одне без одного?

6. У чому полягає основна суперечність виховного процесу, яку має враховувати вчитель початкових класів?

7. Чи може виховний процес бути неперервним у житті людини? Якщо так, то яка роль школи на цьому шляху?

8. Як технологічний прогрес (гаджети, інтернет) змінив мету та завдання виховання молодших школярів за останні десятиліття?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.

2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.

3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.

4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 2. Круглий стіл: Аналіз закономірностей та принципів виховання в сучасних умовах.

План

1. Рушійні сили виховного процесу: Роль суперечностей у розвитку особистості.

2. Закономірності виховного процесу та їхнє врахування у початковій школі (цілісність, зв'язок з життям, системність, неперервність).

3. Принципи виховання: Класифікація, зміст та вимоги до реалізації (принципи гуманізації, природовідповідності, культуровідповідності).

4. Принцип єдності виховних впливів та його реалізація в освітньому середовищі.

5. Дотримання принципу опори на позитивне у роботі класного керівника.

Контрольні запитання і завдання:

1. Проаналізуйте закономірність єдності навчання та виховання. Наведіть приклади її реалізації на уроках у початковій школі.

2. Як принцип гуманізму (поваги до особистості) поєднується з необхідністю встановлення дисципліни та вимогливості у класі?
3. Охарактеризуйте, як має реалізовуватися принцип культуровідповідності в умовах багатонаціонального класу початкової школи.
4. У чому полягає відмінність між принципом врахування вікових особливостей та принципом індивідуального підходу? Наведіть приклади.
5. Чи може принцип опори на позитивне бути ефективним у роботі з дитиною, яка має явні проблеми з поведінкою? Якщо так, то як?
6. Як суперечність між впливами середовища та педагогічним керівництвом впливає на ефективність виховного процесу?
7. Який із принципів виховання, на вашу думку, є фундаментальним для всієї системи виховання? Обґрунтуйте.
8. Поясніть, чому систематичність і послідовність є ключовими умовами, що впливають із закономірностей виховання.

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 3. Семінар: Самовиховання та перевиховання молодших школярів: психолого-педагогічний аспект.

План

1. Самовиховання: Сутність, структура, етапи та роль педагога у стимулюванні самовиховання молодших школярів.
2. Методи та прийоми стимулювання самопізнання та самооцінки у 3-4 класах.
3. Перевиховання: Принципи, зміст та специфіка роботи з дітьми, що мають девіантну поведінку.
4. Педагогічна діагностика вихованості: Методи вивчення особистості учня та колективу (спостереження, бесіди, анкетування, соціометрія).
5. Етичні засади проведення педагогічної діагностики та використання її результатів.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які психологічні механізми лежать в основі самопізнання та самооцінки молодшого школяра? Як вчителю їх активізувати?

2. Наскільки ефективним є використання щоденників самоконтролю або самоспостереження як методу самовиховання у 3-4 класах?
3. В якому віці, на вашу думку, дитина починає усвідомлювати необхідність цілеспрямованого самовдосконалення?
4. Яка основна відмінність у підходах між перевихованням та корекційною роботою?
5. Чому у процесі перевиховання необхідно максимально виключити "ярлики" та оцінювання особистості?
6. Опишіть, як має діяти вчитель, щоб не придушити ініціативу дитини, стимулюючи її до самовиховання?
7. Які етичні обмеження має пам'ятати педагог, займаючись перевихованням дитини?
8. Як сім'я може як сприяти, так і перешкоджати процесу самовиховання молодшого школяра?
9. Чи може бути ефективним перевиховання без налагодження довірливих стосунків між вчителем та учнем?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 4. Практикум: Застосування та моделювання методів виховання.

План

1. Поняття про методи виховання, їхня класифікація та критерії вибору.
2. Методи формування свідомості особистості: Бесіда, розповідь, пояснення, навіювання, метод прикладу та їхня методика застосування.
3. Методи організації діяльності та формування досвіду громадської поведінки: Вправи, привчання, створення виховних ситуацій, педагогічна вимога.
4. Методи стимулювання поведінки та діяльності: Заохочення та покарання. Педагогічні вимоги до їх застосування.
5. Інтерактивні та ігрові методи виховання в контексті НУШ.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які недоліки має метод "привчання" в сучасному вихованні, і як їх можна мінімізувати?
2. У чому полягає виховна сила прикладу? Чий приклад (батьків, вчителя, однолітків, героя книги) має найбільший вплив на молодших школярів?

3. Як заохочення може перетворитися на форму маніпуляції поведінкою, і як цього уникнути вчителю?
4. Розкрийте зміст методу створення виховних ситуацій. Наведіть приклад ситуації, що формує толерантність.
5. Чи варто використовувати метод змагання в початковій школі, враховуючи необхідність формування співпраці? Якщо так, то як?
6. Обґрунтуйте, чому вимога має бути не лише засобом стримування, а й методом формування свідомості.
7. Які критерії вибору методів виховання має враховувати класний керівник початкової школи?
8. Як можна інтегрувати метод дискусії в роботу з учнями, які ще не мають достатнього життєвого досвіду?
9. Чому система методів виховання є ефективнішою, ніж застосування окремих методів?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 5. Практикум: Розробка та аналіз форм організації виховної роботи в початковій школі.

План

1. Класифікація форм виховної роботи: Масові, групові, індивідуальні форми.
2. Групові форми: Методика проведення класної години (тематичні бесіди), диспутів, ранкових зустрічей.
3. Масові форми: Організація шкільних свят, екскурсій, змагань та їхній виховний вплив.
4. Колективна творча справа (КТС): Етапи організації та методика проведення в початковій школі.
5. Індивідуальні форми: Індивідуальна бесіда, доручення, наставництво.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які виховні переваги мають групові форми роботи (екскурсії, походи) над масовими (шкільні лінійки, концерти)?
2. Які основні вимоги до проведення виховного заходу в початковій школі, щоб він був не лише цікавим, а й ефективним?

3. У чому полягає виховний потенціал такої форми роботи, як індивідуальна бесіда з учнем?
4. Обговоріть доцільність та ефективність використання проєктної діяльності як форми виховної роботи для 1-2 класів.
5. Як забезпечити активну участь кожного учня у підготовці та проведенні колективної творчої справи (КТС)?
6. Чим відрізняється план-конспект уроку від плану-конспекту виховного заходу?
7. Які інноваційні форми роботи з виховання, на вашу думку, є найбільш перспективними в НУШ (наприклад, інтерактивні заняття, волонтерські акції)?
8. Як має відбуватися аналіз та самоаналіз проведеного виховного заходу? Назвіть ключові критерії оцінки.
9. Чи варто включати батьків до класичних форм виховної роботи (наприклад, екскурсій, свят)?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 6. Дискусія: Виховний потенціал засобів виховання

План

1. Виховний потенціал гри: Класифікація ігор та їхня роль у формуванні соціально-емоційних навичок.
2. Праця як засіб виховання: Зміст та форми трудового виховання молодших школярів.
3. Використання мистецтва (музика, живопис, театр) як засобу естетичного виховання.
4. Природа та довкілля як засоби екологічного та здоров'язбережувального виховання.
5. Роль книги, медіа та інформаційних технологій як засобів виховного впливу.

Контрольні запитання і завдання:

1. Як художня література та казки можуть використовуватися як засіб морального виховання? Наведіть приклади.
2. Обґрунтуйте, чому гра є універсальним засобом виховання в початковій школі. Які види ігор є найбільш виховними?

3. У чому полягає виховний потенціал природи як засобу екологічного та естетичного виховання?
4. Як можна використовувати традиції класу та школи як ефективний засіб виховання?
5. Які засоби виховання стають найбільш актуальними у світлі сучасних викликів (наприклад, безпека в інтернеті)?
6. Опишіть, як можна використати навчальну діяльність як засіб трудового виховання (наприклад, культура оформлення зошитів, дотримання дедлайнів).
7. Чи може тиша та спокій бути засобом виховання? Якщо так, то яких якостей?
8. Які мультимедійні засоби (відео, презентації, віртуальні екскурсії) можуть стати ефективними засобами естетичного виховання молодших школярів?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 7. Практикум: Особливості національного та громадянського виховання в НУШ.

План

1. Концептуальні засади національно-патріотичного виховання в Україні (НУШ).
2. Зміст та завдання громадянського виховання: Формування відповідальності, поваги до закону, правова культура.
3. Форми та методи формування національної самосвідомості (вивчення державних символів, традицій, історії).
4. Етичні аспекти викладання складних історичних подій.
5. Волонтерська та суспільно корисна діяльність як метод громадянського виховання.

Контрольні запитання і завдання:

1. Яке місце займає особиста історія сім'ї дитини у системі національно-патріотичного виховання?
2. Чи потрібно вводити окремий предмет з громадянського виховання у початковій школі, чи його інтеграція в інші предмети є достатньою?
3. Як навчити молодших школярів поважати державні символи (Герб, Прапор, Гімн) так, щоб це було свідоме ставлення, а не просто запам'ятовування?
4. У чому полягає відмінність між вихованням патріота та вихованням

націоналіста? Яких помилок має уникнути вчитель?

5. Як формувати відповідальність та активну громадянську позицію у 7-8 річних дітей? Наведіть приклади конкретних дій.

6. Проаналізуйте, як ігрова діяльність може бути використана для формування правової культури молодших школярів.

7. Які регіональні особливості мають бути враховані при плануванні національного виховання?

8. Чи має вчитель права висловлювати власну політичну позицію під час уроків/виховних годин, пов'язаних із громадянським вихованням?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 8. Круглий стіл: Організація виховної роботи за основними напрямками

План

1. Моральне виховання: Сутність, формування моральних почуттів (емпатія, доброзичливість) та навичок культурної поведінки.

2. Трудове виховання: Формування поваги до праці, навичок самообслуговування та елементів фінансової грамотності.

3. Естетичне виховання: Завдання, засоби та формування естетичного ставлення до дійсності, розвиток художнього смаку.

4. Екологічне виховання: Формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до довкілля.

5. Здоров'язбережувальне виховання: Формування культури здоров'я, безпечної поведінки та профілактика негативних звичок.

Контрольні запитання і завдання:

1. Яке місце займає духовне виховання у системі морального виховання? Чи варто його відділяти від релігійного?

2. Як можна ефективно поєднати трудове виховання (формування звичок до праці) з вихованням економічної свідомості у початковій школі?

3. Чи можна розвивати естетичний смак у дітей, використовуючи лише зразки масової культури?

4. Які три ключові навички здоров'язбережувального виховання (наприклад, гігієна, безпека, режим) мають бути сформовані у дитини до 4-го класу?

5. У чому полягає сучасний зміст екологічного виховання? Чи достатньо простого догляду за рослинами?
6. Як вирішити проблему конфлікту між екологічними принципами (захист природи) та практичною діяльністю (використання природних ресурсів) у свідомості дитини?
7. Чому фізичне виховання розглядається як важлива складова цілісного виховного процесу?
8. Як виховання може допомогти дитині розвинути критичне мислення щодо інформаційного контенту (в медіа та Інтернеті)?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 9. Рольова гра: Класний керівник як суб'єкт управління та організатор виховного процесу

План

1. Функції, права та обов'язки класного керівника початкової школи.
2. Методика вивчення та формування учнівського колективу.
3. Стадії розвитку колективу.
4. Дитяче самоврядування в початковій школі: Форми, принципи, делегування повноважень.
5. Планування виховної роботи: Види планів (перспективний, календарний), структура та вимоги до сучасного планування.
6. Профілактика та подолання конфліктів та булінгу в дитячому колективі.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які риси особистості класного керівника є найбільш важливими для успішної роботи саме у початковій школі?
2. Як класний керівник може використовувати діагностику (анкетування, спостереження) для коригування свого річного плану виховної роботи?
3. Які етапи формування дитячого колективу виділяють, і які педагогічні прийоми є доцільними на кожному етапі?
4. Як забезпечити наступність виховної роботи при переході учнів з 4-го до 5-го класу (від одного класного керівника до іншого)?
5. У чому полягає основна відмінність у функціях класного керівника початкової школи від функцій класного керівника старших класів?

6. Чи завжди доброзичлива атмосфера у класі є показником розвинутого колективу? Які ще критерії існують?
7. Як класному керівнику ефективно розподіляти свій час між навчальною та виховною роботою?
8. Які інструменти самоосвіти має використовувати класний керівник, щоб відповідати сучасним виховним тенденціям?
9. Наведіть приклад, як можна використовувати конфлікт у класі як засіб виховання (позитивне вирішення).

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

Тема 10. Рольова гра: Педагогіка партнерства: ефективні форми взаємодії вчителя та сім'ї.

План

1. Сім'я як первинний осередок виховання: Роль сімейного виховання у розвитку молодшого школяра.
2. Концепція педагогіки партнерства в НУШ: Принципи та шляхи реалізації.
3. Колективні форми роботи з батьками: Батьківські збори (інноваційні формати), конференції, "дні відкритих дверей".
4. Індивідуальні форми роботи з батьками: Консультації, відвідування сім'ї, індивідуальні бесіди.
5. Подолання суперечностей у виховних впливах школи та сім'ї та забезпечення єдності вимог.

Контрольні запитання і завдання:

1. Які нові виклики стоять перед класним керівником у роботі з батьками в умовах віддаленого навчання (дистанційної освіти)?
2. Чи можна ініціювати виховний процес через батьківський комітет? Яка його роль у концепції партнерства?
3. Охарактеризуйте, як реалізується принцип єдності виховних впливів школи та сім'ї на практиці.
4. Які теми індивідуальних консультацій з батьками є найбільш актуальними для початкової школи?
5. Як вчитель має діяти, якщо виявляє, що виховні методи в сім'ї дитини є

деструктивними (наприклад, фізичне покарання, гіперопіка)?

6. У чому полягає різниця між просвітницькою роботою з батьками (лекції) та педагогікою партнерства (спільна діяльність)?

7. Які форми зворотного зв'язку (крім традиційних щоденників) є найефективнішими для обміну виховною інформацією між вчителем та батьками?

8. Чи має вчитель допомагати батькам у розв'язанні їхніх сімейних конфліктів, якщо це позначається на дитині?

Рекомендована література:

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.

2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.

3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.

4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		Денна	Заочна	
1	<p>1. Аналітичне завдання: Проаналізуйте Концепцію Нової української школи (НУШ) та виділіть три ключові завдання виховання молодших школярів, які є найбільш актуальними в сучасному освітньому просторі України. Обґрунтуйте свій вибір.</p> <p>2. Творче завдання: Розробіть міні-проект "Портрет вихованого молодшого школяра", визначивши 5-7 конкретних показників (критеріїв) вихованості для учня 3-го класу.</p> <p>3. Термінологічна робота: Складіть порівняльну таблицю понять: "виховання", "освіта", "навчання", "розвиток".</p>	6	8	<i>Індивідуальне опитування, групова співбесіда, перевірка практичних завдань, тестування</i>
2	<p>1. Практична ситуація: Опишіть педагогічну ситуацію, в якій класному керівнику необхідно було реалізувати принцип гуманізації виховання та принцип опори на позитивне. Запропонуйте свій варіант дій вчителя.</p> <p>2. Дослідницьке завдання: Підготуйте доповідь (або ментальну карту) про закономірності виховного процесу. Проілюструйте кожен закономірність прикладом із власного шкільного досвіду (або художньої літератури).</p> <p>3. Історичний аспект: Охарактеризуйте, як реалізовувався принцип народності (культуровідповідності) у педагогічних поглядах В. О. Сухомлинського.</p>	6	8	
3	<p>1. Методична розробка: Створіть план-конспект міні-тренінгу (15 хвилин) для учнів 4-го класу на тему "Мої сильні сторони", спрямованого на стимулювання</p>	6	10	

	<p>самопізнання як першого етапу самовиховання.</p> <p>2. Кейс-завдання: Проаналізуйте гіпотетичну ситуацію перевиховання молодшого школяра (наприклад, дитина постійно порушує дисципліну на уроках). Визначте можливі причини такої поведінки, сформулюйте принципи перевиховання, які будуть задіяні, та запропонуйте конкретні педагогічні прийоми.</p> <p>3. Рефлексія: Визначте, які прийоми самовиховання можуть бути доступні для використання молодшим школярем (наприклад, щоденник успіху, "правило п'яти хвилин" тощо).</p>			
4	<p>1. Аналіз ефективності: Проаналізуйте ситуації, в яких використання заохочення та покарання може бути найбільш ефективним або, навпаки, небезпечним. Сформулюйте 3 правила застосування методів стимулювання в початковій школі.</p> <p>2. Створення виховної ситуації: Розробіть детальний опис виховної ситуації, спрямованої на формування відповідальності, та визначте, який метод формування досвіду поведінки (наприклад, привчання чи вправа) буде ключовим, і які прийоми його доповнять.</p> <p>3. Конспект: Складіть план проведення етичної бесіди для 2-го класу на тему "Що таке доброзичливість?", вказавши, які методи формування свідомості ви використаєте (розповідь, пояснення, приклад).</p>	10	12	
5	<p>1. Моделювання: Розробіть сценарій виховного заходу (групової форми) для 4-го класу (наприклад, квест, інтелектуальна гра або свято), присвяченого одній із календарних подій (День Землі, День знань тощо). Вкажіть мету, завдання та очікувані результати.</p>	10	12	

	<p>2. Порівняльний аналіз: Складіть порівняльну таблицю масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи, зазначивши їхні переваги та недоліки для роботи з молодшими школярами.</p> <p>3. Вивчення досвіду: Проаналізуйте статті або матеріали з мережі Інтернет щодо інноваційних форм виховної роботи в НУШ (наприклад, ранкові зустрічі, тематичні тижні). Опишіть одну з форм та обґрунтуйте її виховний потенціал.</p>			
6	<p>1. Педагогічний аналіз: Наведіть приклади використання природи та мистецтва (музики, живопису) як засобів виховання (естетичного, екологічного) на уроках в початковій школі.</p> <p>2. Розробка доручення: Сформулюйте 3-5 видів трудових доручень для учнів 1-го класу, які сприятимуть формуванню навичок самообслуговування та відповідальності. Вкажіть, як ви будете контролювати їхнє виконання.</p> <p>3. Творче завдання: Розробіть ігрову вправу (або міні-гру), що використовує ігрову діяльність як засіб для формування навичок комунікації та співпраці у молодших школярів.</p>	18	12	
7	<p>1. Концептуальний аналіз: На основі Концепції національно-патріотичного виховання сформулюйте 5 ключових цінностей, які необхідно виховувати у молодших школярів, та запропонуйте конкретну форму роботи для формування кожної з них (наприклад, цінність "пошана до сім'ї" – створення родинного дерева).</p> <p>2. Аналіз підручників: Проаналізуйте зміст одного з підручників для початкової школи (на вибір) і визначте, які елементи громадянської та історичної освітньої галузі можуть бути використані для громадянського виховання.</p> <p>3. Створення проєкту: Розробіть план тижневого проєкту на тему "Я –</p>	6	10	

	українець/українка" для 3-го класу, інтегруючи елементи національного виховання (традиції, символіка, історія).			
8	<p>1. Складання плану: Розробіть план-сітку виховного розділу (на один місяць) для 2-го класу, рівномірно розподіливши заходи з морального, трудового, естетичного та здоров'язбережувального виховання.</p> <p>2. Методичні рекомендації: Сформулюйте 5 практичних порад для вчителя щодо організації трудового виховання на засадах наукової організації праці (НОП) у класі.</p> <p>3. Вивчення досвіду: Знайдіть інформацію про сучасні технології (або методики) здоров'язбережувального виховання в початковій школі та опишіть одну з них, обґрунтувавши її ефективність.</p>	6	8	
9	<p>1. Розробка річного планування: На основі обраного напрямку виховання (наприклад, екологічне виховання) розробіть фрагмент річного плану виховної роботи класного керівника 1-го класу (мета, завдання, ключові справи).</p> <p>2. Аналіз стилів спілкування: Проаналізуйте авторитарний, демократичний та ліберальний стилі педагогічного спілкування. Опишіть, який стиль є найбільш ефективним у роботі класного керівника початкової школи, та обґрунтуйте, чому.</p> <p>3. Конфліктологія: Опишіть типовий конфлікт у дитячому колективі молодших школярів. Запропонуйте свій алгоритм дій класного керівника для його розв'язання.</p>	6	10	
10	<p>1. Розробка сценарію: Підготуйте сценарій батьківських зборів для батьків 1-го класу на тему "Адаптація дитини до школи та роль сім'ї у цьому процесі". Включіть інтерактивні елементи.</p> <p>2. Дослідження: Вивчіть концепцію "педагогіки партнерства" в НУШ.</p>	6	10	

	<p>Наведіть приклади 3-5 форм співпраці класного керівника з батьками, які відповідають цій концепції.</p> <p>3. Проблемне завдання: Опишіть ситуацію, коли вимоги сім'ї та школи до дитини суперечать одна одній. Запропонуйте стратегію дій класного керівника для досягнення єдності виховних впливів.</p>			
Усього:		70	100	

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА (ІНДЗ)

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	<p style="text-align: center;">Тематика (за вибором)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасне тлумачення мети виховання молодших школярів у контексті формування ключових компетентностей НУШ. 2. Проблема критеріїв та діагностики вихованості: Порівняльний аналіз традиційних та інноваційних підходів. 3. Виховна роль шкільного середовища (дизайну класу): психологічний та педагогічний вплив оформлення простору на виховний процес. 4. Нейропедагогічні засади виховання: використання знань про розвиток мозку молодшого школяра для підвищення ефективності виховного впливу. 5. Роль та функції класного керівника в умовах інклюзивного освітнього середовища. 6. Механізми та методи стимулювання саморефлексії у 3-4 класах як основа самовиховання. 7. Індивідуальні стратегії перевиховання: аналіз досвіду роботи з дітьми, що мають виражену девіантну поведінку. 8. Проблема наступності у вихованні: забезпечення єдності виховного процесу між дошкільною та початковою освітою. 9. Гуманізація виховного процесу: аналіз педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського та її актуальність сьогодні. 10. Використання педагогічної спадщини Я. А. Коменського у сучасному виховному процесі початкової школи. 11. Виховний потенціал арт-педагогіки: використання мистецтва (музика, малювання, театр) як засобу морально-естетичного виховання. 12. Ігрова педагогіка та гейміфікація у виховній роботі: розробка сценаріїв та оцінка ефективності. 13. Методика створення та вирішення педагогічних кейсів (ситуаційних завдань) для формування етичної свідомості. 14. Проектна діяльність як провідна форма виховання в початковій школі: Етапи та особливості організації. 15. Використання методу "Привчання" в сучасній школі: Етичні та методичні аспекти застосування. 	10	10

	<p>16. Методи екологічного виховання в початковій школі через STEAM-підхід.</p> <p>17. Роль волонтерської та суспільно корисної праці як методу формування громадянської відповідальності.</p> <p>18. Аналіз ефективності ранкових зустрічей у згуртуванні колективу та формуванні соціальних навичок.</p> <p>19. Тематичні тижні в НУШ як інтегрована форма виховної роботи: Методика планування та реалізації.</p> <p>20. Використання цифрових інструментів та платформ як засобів виховання: Переваги та ризики.</p> <p>21. Формування фінансової та економічної грамотності у молодших школярів: Інтеграція у виховний процес.</p> <p>22. Превентивне виховання (профілактика булінгу, девіантної поведінки): Розробка програми для 1-2 класів.</p> <p>23. Розвиток медіаграмотності та критичного мислення як захист від маніпуляцій у інформаційному середовищі.</p> <p>24. Специфіка організації національно-патріотичного виховання в умовах воєнного стану та повоєнного часу.</p> <p>25. Особливості трудового виховання в умовах високотехнологічного суспільства (від ручної праці до навичок XXI століття).</p> <p>26. Здоров'язбережувальне виховання: Формування культури здорового харчування та фізичної активності.</p> <p>27. "Батьківські збори без нотацій": Інноваційні форми взаємодії з батьками (тренінги, коучинг, спільні проекти).</p> <p>28. Подолання суперечностей у виховних впливах школи та сім'ї: Стратегії та тактика класного керівника.</p> <p>29. Педагогіка партнерства в інклюзивному класі: Взаємодія вчителя, асистентів, батьків та фахівців ІРЦ.</p> <p>30. Порівняльний аналіз змісту виховної роботи у початковій школі України та однієї з країн ЄС (на вибір студента).</p>		
Усього		10	10

8. КРИТЕРІЙ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі викладання дисципліни «Теорія та методика виховання» застосовуються поточний контроль та підсумковий контроль.

Форми поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (<i>практичні заняття, самостійна робота, контрольні модульні роботи, ІНДЗ тощо</i>)		ІНДЗ	Разом	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Теми	Бали				
Тема 1	0–7	0–70	0-10	0–20	0–100
Тема 2	0–7				
Тема 3	0–7				
Тема 4	0–7				
Тема 5	0–7				
Тема 6	0–7				
Тема 7	0–7				
Тема 8	0–7				
Тема 9	0–7				
Тема 10	0–7				

Для оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час проведення практичних занять з дисципліни «Теорія та методика виховання» застосовується поточний контроль.

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми (завдання) викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язання контрольних питань і завдань, їх перевірку та оцінювання. На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами завдання, виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.
	1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

	2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
	3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань
	4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
	5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
Завдання для самостійної роботи	0 балів	завдання не виконано
	1 бал	Завдання виконане формально без власних роздумів. Завдання виконано частково, містить суттєві помилки методичного та розрахункового характеру.
	2 бали	Завдання виконано повністю і вчасно, без зауважень. Здобувач володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; користується необхідними навчально-методичними

		матеріалами.
Оцінювання доповіді з використанням ШІ		
Прозорість використання ШІ	0	Вказано факт використання, описано, як саме
Критичне осмислення	0-1	Продемонстровано аналіз і редагування згенерованого тексту
Зміст і структура	0-1	Відповідає вимогам, логічна, фахова. (Додатково див. критерії оцінювання доповіді)
Самостійність і оригінальність	0-3	Є власні думки, творчий підхід. (Додатково див. критерії оцінювання доповіді)
Оформлення і мова	0-1	Дотримано академічних стандартів. (Додатково див. критерії оцінювання доповіді)
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (доповідь) (без використання ШІ)	0 балів	завдання не виконано
	1-3 бали	Доповідь має компелятивний характер; висловлювання не відповідає вимогам. Відсутня презентація.
	4-7 бали	Доповідь підготовлено формально, без власних роздумів і наведення практичних прикладів. Не достовірна інформація у доповіді (відсутня наявність посилань на джерела первинної інформації). Робота є змістовною з послідовністю викладу матеріалу, допущені незначні логічні помилки. Недоліки спостерігаються під час аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Здобувач освіти переважно дотримується лексичних, граматичних, стилістичних норм усного мовлення, проте припускається помилок різного характеру. Здобувач почуває себе скуто, невпевнено і напружено, відсутній контакт з аудиторією. Мультимедійна презентація значною мірою не відповідає вимогам: відсутнє логічне завершення презентації у вигляді висновків, список використаних джерел. Слайди з текстовою інформацією виглядають у вигляді реферату (іноді ілюстровані), переписаною з підручників, посібників, інтернету. Наявні стилістичні та граматичні помилки.
	8-10 балів	Доповідь підготовлено з творчим підходом, проілюстровано (наявна презентація), продемонстровано власні роздуми, висновки, зміст відповідає заявленій темі. Здобувач вищої освіти, глибоко й обґрунтовано розглядає предмет дослідження, посилається на джерела

	<p>первинної інформації. Адекватно обґрунтовує наведені дані й факти доповіді, які характеризуються цілісністю та композиційною грамотністю. Здобувачем використано достатній обсяг високоякісних інформаційних джерел, демонструє уміння логічно, правильно, точно, етично й емоційно висловлювати думку відповідно до змісту дослідження; володіє технікою і культурою мовлення, демонструє слухачам процес зародження і розвитку думки, використовує цитування, вдало імпровізує. Доповідь здобувача викликала велике зацікавлення й жваве обговорення у студентському середовищі, наявні позитивні коментарі. Презентація виконана з дотриманням усіх вимог (структура, принципи науковості, послідовності у відборі текстового матеріалу; гармонійний дизайн; дотримано правил використання шрифтів, кольорового поєднання, стильової єдності оформлення); ілюстрації відповідають змісту презентації; дотримано норм літературної мови. Презентація в повній мірі ілюструє й унаочнює доповідь.</p>
--	---

Оцінки, одержані студентом за практичні заняття, ураховуються при визначенні семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)
0–34	F	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання»;
- Силабус
- Опорний конспект лекцій;
- Лекції-презентації;
- Питання для самоконтролю;
- Завдання для самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Діанова Н. С., Онучак Л. В. Теорія і методика виховання: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2022. 235 с.
2. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 384 с.
3. Товканець Г.В. Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта». Ужгород: РІК-У, 2023. 145 с.
4. Червінська І. Б. Методика виховної роботи в початковій школі: теорія і практика: навчально-методичний комплекс. Частина І. Опорні конспекти лекцій. Івано-Франківськ: В-во Симфонія Форте, 2023. 346 с.
5. Roberts, Matt. Primary Education Voices. United Kingdom: Taylor & Francis Ltd, 2023. 182 p.

Допоміжна

1. Артюшенко А.О. Формування в учнів загальноосвітньої школи особистісної мобільності у процесі фізичного виховання. Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2021. 393 с.
2. Балакірева В. А. Діагностика підготовленості майбутніх учителів початкової школи до патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 60, том 1, 2023. С. 185-190.
3. Балакірева В. А. Патріотичне виховання студентів педагогічних ЗВО як вимога сьогодення. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Випуск 56. Том 1. 2023. С. 134-138.
4. Гавриш Н.П. Національне виховання учнівської молоді. Київ: Шк. світ, 2021. 125 с.
5. Гордійчук О.Є. Моральне виховання молодших школярів засобами етнопедагогіки : навч.-метод. посіб. Чернівці: ЧНУ, 2021.182 с.
6. Іванчук М. Г. Виховний потенціал рідного краю. Виховання у молодших

школярів ціннісного ставлення до природи рідного краю: навч. посіб. Чернівці : ЧНУ, 2021. 239 с.

7. Garvey, Debbie. Neuroscience and Early Childhood Development: A Practical Guide. Florida, United States. 2023. 224 p.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>